

Ο Ελληνισμός απέναντι σε κάθε ιστορική θύελλα και σε κάθε «ιδεολογικό» κατακλυσμό που του ήρθε απειλητικά απ' έξω, μόρφωσε δύο όργανα για να αμυνθεί και να συγκροτήσει την εσωτερική του εκλεκτικότητα και πνευματική του ζωντάνια. Μόρφωσε τον ρεαλισμό του, που μ' αυτόν εξανθρώπιζε κάθε βάρβαρο και άκαμπτο πνεύμα και τον ιδεαλισμό. Ρεαλισμός και ιδεαλισμός δεν υπήρξαν ποτέ για τον άνθρωπο αντιθέσεις, αλλά δυο ζωτικές κεραιές του οργανισμού του, που οδηγούν τα φαινόμενα κατευθείαν στην ψυχή του. Με αυτά έκρινε πάντοτε την μονομέρεια των εποχών και των πνευμάτων και έτσι κατόρθωσε να κρατήσει αυτόνομη την προσωπικότητά του απέναντι στις ακρότητες της κάθε «ιδεολογίας».

Με την εύκρατη λοιπόν σύνδεση του ιδεαλιστικού και του ρεαλιστικού στοιχείου με μια ενδόμυχη βίωση του ανθρώπινου γένους, που οδηγεί αβίαστα σε ενέργεια και γίνεται πράξη, δημιουργήθηκε από αυτό που λέμε Πολιτισμός και πιο σωστά Ελληνική Παράδοση. Δεν υπήρξε λοιπόν και ούτε ήταν η ελληνική παράδοση μια θεωρία περί έθνους, δεν είναι εννοιολογικό κατασκεύασμα, δεν είναι δόγμα αφηρημένο και δοσμένο με βία μέσα των ανθρώπων. Είναι έργο μακράς ιστορικής πνοής και βαθιάς πείρας γεννημένο μέσα στο φως της ιστορίας

Το μέτρο των πραγμάτων και η μέθοδος της εκτίμησης για το πολιτισμό μας υπήρξε πάντοτε για μας τους Έλληνες ο άνθρωπος. Με το μέτρο αυτό αμύνθηκε εναντίον κάθε συνθήματος. Σταθερό σημείο αναφοράς του πολιτισμού μας υπήρξε ο ανθρωπισμός, δηλαδή η πίστη ότι ο άνθρωπος αποκτά αξία μονάχα αν κινήσει ελεύθερα τις δυνάμεις του και τις συνθέσει κατά τα μέτρα της αρετής και της νοημοσύνης του. Και σήμερα, όπου όλα έχουν γίνει κομμάτια, η καθαρή αξία στην Ελλάδα απομένει ο άνθρωπος και η ελευθερία του.

Θα πρέπει λοιπόν να συνεχιστεί η ίδια παράδοση. Το καλλιτέχνημα του ελεύθερου ανθρώπου, όπου εναρμονίζονται όλες οι δυνάμεις της ζωής του, θα πρέπει να μείνει και σήμερα ο προορισμός μας. Σήμερα, σε μια εποχή γενικής χρεοκοπίας των αξιών το ανθρώπινο στοιχείο έχει σταδιακά λάβει τη μορφή ενός μηχανικά ενεργούμενου μορφώματος, που είναι ένα καταναλωτικό μέλος μιας μάζας τυφλής και στατικής. Άλλοι λαοί έχουν τα πλάτη και τα πλούτη της γης, είναι μεγάλοι όγκοι ζωής. Εμείς δεν έχουμε παρά μονάχα την ποιότητα του ανθρώπινου υλικού. Αυτή την ποιότητα έχουν χρέος όλοι οι δάσκαλοι, να την κάνουν καθαρή συνείδηση, να την υψώσουν και να βάλουν την ανθρώπινη ύπαρξη πάνω απ' όλα τα άλλα.

Μηχανισμός, τυποποιημένη ιδεολογία, ο κοινός τόπος περί ευδαιμονίας, απειλούν με γκρέμισμα την προσωπικότητα. Χρέος λοιπόν, των δασκάλων που καθημερινά βρίσκονται μέσα στη σχολική τάξη και δίνουν το δικό τους αγώνα, είναι να κρατήσουν αυτή τη προσωπικότητα ελεύθερη και να σεβαστούν το νόημά της, γιατί αυτό είναι το μοναδικό μέσο που έχουμε να αυτοσυντηρηθούμε ως λαός.

Η ελεύθερη προσωπικότητα είναι για όλους μας, ανάγκη βιολογική και πνευματική. Με αυτή τη διαπίστωση ως αφετηρία, θα πρέπει να ξεκινήσουμε οι σημερινοί δάσκαλοι, αν θέλουμε να αποβούμε πραγματικοί μορφωτές του τόπου και του λαού. Διαφορετικά μπορεί να χαρακτηριστούμε ερασιτέχνες του πνεύματος και της αγωγής, ξεκομμένοι από την ελληνική ψυχή, μπορεί να ονομαστούμε μεταπράτες «αγώγιμης σοφίας», αλλά δυστυχώς Έλληνες δάσκαλοι δεν θα είμαστε.

Ακόμη, θεωρείται εκμοντερνισμός να θέλει κανείς να λύσει τα προβλήματα των γενεών με πλάνα και προγράμματα. ούτε σχήματα, ούτε κοσμοθεωρήματα ωφελούν, όταν πρόκειται για την σκληρή πραγματικότητα της πολιτικής και κοινωνικής μοίρας ενός λαού. Μόνον άμεσα πρακτικά μέτρα, μόνον πραγματικά γεγονότα, τα οποία θα εκπορεύονται από την ψυχή όλου του έθνους, μόνον αυτά είναι που σώζουν.

Η ιστορία δεν μας επιτρέπει να είμαστε ούτε οπαδοί του λεγόμενου ιστορικού υλισμού, ούτε ακόλουθοι του προνομιούχου φυλετισμού, ούτε ονειροπόλοι, ούτε σωβινιστές, αλλά πραγματιστές. Να βλέπουμε δηλαδή την ιστορία όπως πράγματι γίνεται, όπως έγινε και θα γίνεται.

Η ιστορική πραγματικότητα ζητάει από εμάς ένα μόνο πράγμα. Να μιλήσουμε τη γλώσσα της και να προσπαθήσουμε να καταλάβουμε το νόημα της όπως είναι και όχι όπως θα θέλαμε εμείς να

είναι, ούτε όπως το ζητάει η προσωπική μας ευτυχία και οι προσωπικές μας ελπίδες, αλλά όπως έχει γίνει και γίνεται μέσα από τα μεγάλα και καταξιωμένα έργα ανθρώπων και λαών. Η ιστορική πραγματικότητα έχει την αξία της. Η ιστορία δεν είναι ποτέ αισθηματολογική και αλίμονο στον λαό εκείνο που πάει με την αισθηματολογία, τα εύκολα και χοντρά σχήματα, τα συνθήματα, να γράψει ιστορία.

Αλλά ακόμη και από την πλευρά της ουσίας της αγωγής αν ξεκινήσουμε, θα καταλήξουμε στο ίδιο τέρμα που μας οδηγεί το ανόθευτο βίωμα της Ελληνικής Παράδοσης, που είναι ο πυρήνας του δυτικού πολιτισμού. Η αγωγή του παιδιού ζητάει να το αποσπάσει από την πρώτη θαμβωτική ειδωλολατρία που το κάνει να ρέπει προς όλα. Ζητεί να το οδηγήσει πέρα απ' αυτήν και να ικανοποιήσει την εσωτερική ανάγκη της ψυχής και του πνεύματός του, που λέγεται μάθηση και απ' αυτήν να προχωρήσει στην τάση και την ανάγκη που λέγεται έρευνα.

Πραγματική γνώση και αισθητικό βίωμα πρέπει λοιπόν, να προσφέρει στο παιδί η μόρφωσή του. Πολιτισμός είναι να συμβιώνουν τα διαφορετικά μεταξύ τους. Δε θα πρέπει να φυτεύονται στη ψυχή του δόγματα. Διαφθείρουμε το παιδί, όταν το μαθαίνουμε ή οπωσδήποτε το κάνουμε να εκτιμήσει περισσότερο εκείνον που σκέφτεται όμοια μ' αυτό, παρά εκείνον που σκέφτεται διαφορετικά απ' αυτό. Δε σώζουμε έτσι ψυχές, ούτε πλάθουμε ολοκληρωμένους ανθρώπους.

Ο νέος πρέπει να μάθει να εκτιμά και τη διαφορετική γνώμη. Αλλιώς, γίνεται φανατικός, γίνεται στενοκέφαλος, γίνεται εμπαθής και εύκολα μεταβάλλεται σε όργανο. Έτσι θα προχωρήσει ο νέος της εποχής μας, στην κατάσταση της ωριμότητας που αποχτιέται με αγώνα, κόπο και άσκηση. Με αυτόν τον τρόπο θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα, που ορθώνεται στην εποχή μας, που έχει καταλύσει τα σύνορα και τους φραγμούς, τα όρια και τις αξίες, τους θεσμούς και τις παραδόσεις και που τίποτα δε σέβεται και προσπαθεί να εκμεταλλευτεί τα πάντα. Ταυτόχρονα πάει να ανατρέψει ριζικά τον άνθρωπο στην μέχρι τώρα ηθική του σχέση με τον πλησίον του και τον εαυτό του. Το κριτήριο για την επίλυση του προβλήματος που γέννησε η λεγόμενη παγκοσμιοποίηση θα αναζητηθεί στο ανθρωπιστικό συστατικό του πολιτισμού μας και στον πραγματικό σκοπό της παιδείας.

Άννα Δ. Παππά

Δασκάλα